

Izvještaj o skriningu

Poglavlje 25 – Nauka i istraživanje

Datumi analitičkog pregleda pravne tekovine:

Eksplanatorni i biletaralni analitički pregled pravne tekovine: 24-25. septembar 2012. godine

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Pravna tekovina za Poglavlje 25 - Nauka i istraživanje obavezuje zemlje članice da razviju sposobnost za njenu implementaciju, kako bi slijedile ciljeve i aktivnosti u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja. Sposobnost implementacije odnosi se na postojanje uslova neophodnih za efektivno učešće u EU programima za istraživanja i inovacije, koji obuhvataju potrebne administrativne kapacitete i izgradnju kapaciteta u istraživanju i inovacijama, kako bi se olakšala integracija u Evropski istraživački prostor (ERA) i kako bi se generalno doprinijelo realizaciji inicijative Inovativna unija (IU) i Strategije Evropa 2020. U ovom kontekstu, evropski cilj ulaganja od 3% BDP-a u istraživanje, jačanje izgradnje ljudskih resursa, modernizacija istraživačke infrastrukture i stvaranje odgovarajućih okvirnih uslova, koji će doprinijeti razvoju Inovativne unije, važni su indikatori napretka u ovoj oblasti.

Države članice trebaju da prihvate i implementiraju posebne ciljeve i aktivnosti u nauci i istraživanju onako kako su razvijeni putem otvorenog metoda koordinacije. Za ovo poglavlje nije potrebno transponovanje pravne tekovine EU u nacionalno zakonodavstvo.

Što se tiče saradnje u istraživanju i inovacijama u okvirnim programima EU i EURATOM, Evropska unija je zaključila izvjesan broj bilateralnih i multilateralnih sporazuma u oblastima nauke, tehnologije i nuklearnih istraživanja.

Posebni programski odbori Sedmog okvirnog programa EU za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (2008-2013) – FP7, doprinose radu Evropske komisije u implementaciji ovog programa. Odbor za Evropski istraživački prostor (ERAC) i razna ad hoc upravljačka tijela upravljaju Evropskim istraživačkim prostorom (ERA).

Na kraju, postoji i nekoliko ad hoc odluka u posebnim oblastima istraživanja, kao što su: odluke u oblasti poljoprivrednih istraživanja koje donosi Stalni odbor za poljoprivredna istraživanja (SCAR); odluke koje donosi Istraživački fond za ugalj i čelik (RFCS); i aktivnosti i inicijative koje se sprovode na osnovu članova 185¹ i 187² Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, čiji je cilj jačanje istraživačkih potencijala za posebne istraživačke teme i oblasti istraživanja.

II. UKLAĐENOST ZEMLJE I SPOSOBNOST IMPLEMENTACIJE

U ovom dijelu Izvještaja sumirane su informacije koje je dala Crna Gora i diskusija na sastanku analitičkog pregleda pravne tekovine.

Crna Gora je izjavila da prihvata pravnu tekovinu u oblasti „Nauka i istraživanje“ i da ne očekuje poteškoće u implementaciji pravne tekovine do pristupanja EU.

¹ Član 185 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (nekadašnji član 169 Ugovora o Evropskoj zajednici) dozvoljava EU da učestvuje u programima istraživanja i tehnološkog razvoja, koje sprovodi više zemalja članica.

² Član 187 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (nekadašnji član 171 Ugovora o Evropskoj zajednici) dozvoljava EU da uspostavi bilo koju strukturu, neophodnu za sprovođenje programa za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti. Ovo omogućava uspostavljanje širokog spektra različitih struktura za implementaciju EU programa za istraživanje i tehnološki razvoj, od kojih su najznačajnije „zajedničke inicijative“.

II.a. Politika istraživanja i inovacija

Institucionalni okvir

Ministarstvo nauke (MNA) je glavno tijelo nadležno za nauku i istraživanje u Crnoj Gori, kako za finansiranje istraživačkih aktivnosti, tako i za pripremu i implementaciju Strategije naučnoistraživačke djelatnosti. Vlada imenuje Savjet za naučnoistraživačku djelatnost, koji ima savjetodavnu ulogu u pripemi i predlaganju Strategije naučnoistraživačke djelatnosti i u tu svrhu konsultuje relevantne interesne grupe. Savjet je nezavisno tijelo, u administrativnoj nadležnosti Ministarstva nauke, koje ima 11 članova, i to: četiri člana koja se imenuju iz reda predstavnika organa državne uprave nadležnih za nauku, obrazovanje, ekonomiju i finansije i sedam članova koji se imenuju iz reda istaknutih stručnjaka iz različitih oblasti naučnoistraživačke djelatnosti.

Nacionalno finansiranje

Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti (2008-2016) utvrđuje finansiranje naučnoistraživačke djelatnosti postavljajući sljedeće prioritete:

- Dalji razvoj naučnoistraživačke zajednice u Crnoj Gori u cilju unapređenja efikasnosti i razvoja društva zasnovanog na znanju;
- Olakšana integracija u Evropski istraživački prostor (ERA) i jačanje uključivanja u EU okvirne programe i druge regionalne i međunarodne programe; i
- Unapređenje konkurentnosti crnogorske ekonomije, kroz olakšan pristup rezultatima istraživanja i inovacija i saradnje između nauke, obrazovanja i privrede.

Crna Gora je prepoznala deset prioriternih oblasti istraživanja. Prioritetne oblasti su veoma slične sa tematskim oblastima u okviru FP7 programa. Finansiranje naučnoistraživačke djelatnosti odvija se na konkurentnoj osnovi, putem konkursa, a pojedne prijedloge ocjenjuju domaći i međunarodni eksperti uzimajući u obzir relevantnost projekta, naučnu izvrsnost i reference rukovodioca projekta i članova projektnog tima. Trajanje projekta je do tri godine. Procenat uspješnosti projekata iznosi 52,5% (podatak se odnosi na posljednji konkurs objavljen 2011. godine). Vrijeme koje protiče od trenutka kada istekne rok za prijavu na konkurs do početka finansiranja projekata traje od četiri do pet mjeseci najviše. Osim što se konkursom podržava sufinansiranje u prioritetnim oblastima istraživanja, on se može odnositi i na podršku angažovanju doktoranata i mladih istraživača, nabavku opreme ili regionalnu saradnju.

Za pozive objavljene 2011, izdvojena su ukupna sredstava u iznosu do 5 miliona eura. Osim Ministarstva nauke, koje izdvaja sredstva za finansiranje istraživanja, i ostala ministarstva (Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo kulture i Ministarstvo održivog razvoja i turizma) finansiraju naučnoistraživačku djelatnost. Ministarstvo nauke je organizovalo zajednički konkurs 2012. godine kako bi se omogućila bolja koordinaciju sredstava i podršku nacionalnom ulaganju.

Međunarodna naučna i tehnološka saradnja

Crna Gora je zaključila sporazume o naučnoj i tehnološkoj saradnji sa trećim zemljama, posebno sa zemljama sa Balkana, a u planu je i zaključivanje više sporazuma u skorijoj budućnosti. Crna Gora je dostavila kompletnu listu sporazuma o naučnoj i tehnološkoj saradnji, uključujući i rezime sporazuma na engleskom jeziku.

Na regionalnom nivou, Crna Gora je uključena u aktivnosti programa COST, EUREKA i NATO.

II.b. Okvirni programi

EU okvirni programi

U Šestom okvirnom programu EU za istraživanje i tehnološki razvoj (FP6), Crna Gora je učestvovala kao treća zemlja, u vrijeme kada je bila dio Državne zajednice Srbija i Crna Gora. Nakon sticanja nezavisnosti u maju 2006. godine, Crna Gora je prvobitno učestvovala u FP7 programu kao treća zemlja, da bi od 01. januara 2008. godine, potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, stekla status pridružene zemlje.

Crna Gora je imenovala predstavnike u FP7 programskim odborima i ima veoma dobro razvijenu mrežu nacionalnih kontakt osoba (NCP), koja uključuje lica iz Ministarstva nauke, univerziteta i privatnog sektora. Crna Gora organizuje redovne info dane za FP7, kao i razne promotivne aktivnosti, ali i aktivno učestvuje na FP7 događajima u regionu.

EURATOM okvirni program

Crna Gora je izjavila da nije nuklearna zemlja, budući da se nuklearna energija ne koristi u zemlji. Jedino je aktuelna primjena u medicinske svrhe.

Univerzitet Crne Gore (Prirodno-matematički fakultet, Odsjek za fiziku) vrši određena nuklearna istraživanja u kojem učestvuje 11 istraživača u ovoj oblasti.

Crna Gora je sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA) potpisala Okvirni program za zemlju (CPF) 2008. godine, što je u narednim godinama dovelo razvoja zakonodavnog okvira, uspostavljanje Regulatornog tijela, izgradnju Nacionalnog skladišta za niski i srednji radioaktivni otpad i uspostavljanje Odjeljenja za nuklearnu medicinu u Kliničkom centru Crne Gore.

Crna Gora izrazila je svoj interes za saradnju u okviru EURATOM okvirnog programa.

Saradnja s Udruženim istraživačkim centrom (JRC)

Crna Gora saraduje s Udruženim istraživačkim centrom (JRC), kako kroz direktne, tako i kroz indirektne akcije.

Etička pravila

Crna Gora je izjavila da se pridržava etičkih pravila utvrđenih u pravilima učešća u FP7 programu.

Kada je riječ o finansiranju istraživanja iz državnog budžeta, ona podliježu posebnim etičkim pravilima utvrđenim u Ustavu Crne Gore, Zakonu o naučnoistraživačkoj djelatnosti i drugim pravnim aktima, kao što su statuti tri crnogorska univerziteta (Univerzitet Crne Gore, Univerzitet Mediteran i Univerzitet Donja Gorica). Medicinska istraživanja podliježu etičkoj reviziji posebnog etičkog odbora, za čije kršenje se odgovara pred Sudom časti. Trenutno se razmatra na koji način je najbolje da se vrši provjera usklađenosti sa etičkim pravilima, kako bi se obezbijedila objektivna revizija etičkih standarda, nezavisno od naučne revizije.

II.c. Inovativna unija i Evropski istraživački prostor

Aktivnosti na postizanju cilja od 3% ulaganja

Crna Gora je izjavila da je u potpunosti svjesna značaja ulaganja u istraživanja kako bi postala društvo zasnovano na znanju i kako bi povećala ekonomsku konkurentnost.

Zakon o budžetu Crne Gore utvrđuje državni budžet za istraživanje. Ulaganja u nauku i istraživanje pretežno vrši Ministarstvo nauke i ostala ministarstva, naučnoistraživačke ustanove i privatni sektor. Nivo ulaganja bilježi porast sa 0,13% u 2010. godini na 0,43% BDP-a u 2011. godini (13,3 miliona eura), o čemu svjedoče podaci posljednjeg statističkog istraživanja koje je sproveo MONSTAT.

Crna Gora namjerava da poveća nivo ulaganja u istraživanja na 1,4% do 2016. godine, kroz ulaganja na nacionalnom nivou. Očekuje se da će 70% ulaganja doći iz državnog, a 30% iz privatnog sektora. Preduzeće se aktivnosti na stimulisanju ulaganja privatnog sektora kroz razne poreske olakšice i na stimulisanju privatno-javnih partnerstava kroz uspostavljanje prvog Centra uspješnosti i Naučno-tehnološkog parka u Crnoj Gori. U ovu svrhu, Crnoj Gori je odobren kredit Svjetske banke.

Unapređenje statistike u oblasti nauke i tehnologije prepoznato je kao jedna od prioritarnih oblasti MONSTAT-a, koja je uključena u Nacionalni program pomoći kroz Instrument za pred-pristupnu pomoć (IPA) 2012-2013, koji će se sprovoditi u periodu 2014-2015.

Crna Gora je imenovala predstavnika u ERAC-u i redovno učestvuje na sastancima ovog odbora kao posmatrač.

Aktivnosti vezane za mobilnost istraživača

Crna Gora je izjavila da je svjesna značaja izgradnje ljudskih kapaciteta i u tu svrhu prati aktivnosti na nivou EU putem učešća u Upravljačkoj grupi za ljudske resurse i mobilnost (SGHRM) i Strategiji ljudskih resursa za istraživače (HR4R). Crna Gora je imenovala predstavnike u obje ERA grupe zadužene za analizu i implementaciju strategije za ljudske resurse.

Broj istraživača porastao je sa 800 u 2009. godini na 1.191 u 2011. godini³. Crna Gora je usvojila Akcioni plan za mobilnost istraživača za period 2011-2012. u cilju jačanja odlazeće, dolazeće i intersektorske mobilnosti. Vlada je u martu 2012. godine usvojila Akcioni plan (2012-2013) u cilju: unapređenja uslova rada za istraživače; njihovog uključivanja u privredni sektor; i unapređenja obuka i sposobnosti istraživača. Takođe, Crna Gora aktivno radi na programu evidencije crnogorskih istraživača koji se nalaze van zemlje (dijaspora). Crna Gora obezbjeđuje dodatno finansiranje za naučnoistraživačke projekte, u kojima se angažuju naučnici iz inostranstva radi organizovanja raznih obuka i proširivanja baze znanja.

Sva tri crnogorska univerziteta potpisnici su Evropske povelje za istraživače i Kodeksa ponašanja prilikom zapošljavanja.

Ministarstvo nauke aktivno učestvuje u EURAXESS mreži usluga koja daje pratkičnu podršku za mobilnost istraživača i njihovim porodicama. Univerzitet Crne Gore je nosilac ovog projekta i pokazuje dobru administrativnu sposobnost u funkcionisanju nacionalnog portala.

Istraživačka infrastruktura

³ Izvor: Registar Ministarstva nauke

Crna Gora je počela sa aktivnostima na prepoznavanju nacionalne istraživačke infrastrukture i usmjerila je svoje aktivnosti posebno na infrastrukturu u prioritetnim oblastima, kao što su: informaciono-komunikacione tehnologije, seizmologija i biologija mora.

Crna Gora je članica Evropskog istraživačkog foruma za infrastrukturu (ESFRI). Crna Gora namjerava da izradi plan istraživačke infrastrukture u skladu sa ESFRI standardima.

Aktivnosti koje se odnose na „Nauku u društvu“

Crna Gora je preduzela brojne aktivnosti u cilju podizanja javne svijesti i unapređenja razmijevanja značaja nauke za društvo. Ministarstvo nauke i tri crnogorska univerziteta nosioci su najvećeg broja aktivnosti, a one uključuju promociju nauke putem festivala „Otvoreni dani nauke“ i „Noći istraživača“, kao dijela akcije Evropske unije kroz FP7 program „Ljudi“, koji se održavaju svake godine.

Takođe, Ministarstvo nauke svake godine dodjeljuje nagrade za naučna dostignuća mladim i istaknutim istraživačima.

Kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti, od ukupnog broja istraživača žene čine 46%. Ipak, zastupljenost žena na najvišim pozicijama (najviše akademske i upravljačke pozicije) je veoma mala (npr. od ukupnog broja licenciranih naučnoistraživačkih ustanova, dekanice/direktorice čine 21%). Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (2008-2012) uvrđene su mjere čiji je cilj promocija žena u nauci.

Aktivnosti koje se odnose na „Inovativnu uniju“

Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća (2011-2015) utvrđuje nekoliko mjera za stimulisanje i unapređivanje konkurentnosti privatnog sektora kroz podršku start-up preduzećima i osnivanju klastera. Uspostavljena je „Vaučerska šema za inovativna mala i srednja preduzeća“, kroz koju se odobravaju manji grantovi preduzećima koja žele da predstavljaju inovativne proizvode/usluge, inovacije poslovnog procesa i inovativne aktivnosti u organizaciji.

Ministarstvo nauke podržava inovacije kroz nekoliko nacionalnih instrumenata, kao što su: nagrada za najuspješnijeg inovatora, uspostavljanje Centra uspješnosti koji će povezivati znanje, istraživanje i inovacije i podrška tehnološki orijentisanim firmama.

Uspostavljen je Evropski informativni i centar za inovacije (EIICM) u Crnoj Gori, kao dio Evropske mreže preduzeća (EEN).

Transfer znanja i prava intelektualne svojine

Crna Gora je ukazala na činjenicu da je usvojila sve zakone i podzakonske akte koji se odnose na prava intelektualne svojine i da je članica Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO).

Naučnoistraživačke ustanove i rukovodioci projekata obavezni su da predstavljaju rezultate svojih nacionalnih naučnoistraživačkih projekata u javnosti. Prava iz intelektualne svojine pripadaju licu koje je došlo do nekog rezultata u istraživanju. Crna Gora je, ipak, ukazala na to da je broj registrovanih patenata istraživača i u privatnom sektoru i dalje veoma mali.

Crna Gora je usvojila Nacionalnu strategiju intelektualne svojine (2012-2015), koja pored ostalog, ima za cilj podizanje svijesti o značaju pitanja intelektualne svojine i olakšavanje upravljanja intelektualnom svojinom.

Crna Gora je imenovala posmatrača u Radnoj grupi za transfer znanja (pod-grupa ERAC-a).

Bioekonomska i poljoprivredna istraživanja

Zemljište koje je na raspolaganju za poljoprivredu čini 38% ukupne teritorije Crne Gore, dok proizvodnja hrane predstavlja 1/5 BDP Crne Gore. Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti definiše oblast poljoprivrednih istraživanja i u njemu je prepoznata uloga nekih istraživačkih aktivnosti na bioekonomskim i poljoprivrednim istraživanjima u postizanju opšteg cilja uspostavljanja bioekonomije. U tom smislu, već su uzete u obzir aktivnosti na promociji održivog razvoja i proizvodnji hrane i unapređivanju i zaštiti crnogorskih proizvoda.

Crna Gora ima ulogu posmatrača u Stalnom odboru za poljoprivredna istraživanja (SCAR) od 2008. godine.

Evropski istraživački fond za ugalj i čelik (RFSC)

Crna Gora proizvodi 380.000 tona sirovog čelika, odnosno oko 310.000 tona gotovog proizvoda godišnje. Ne postoji proizvodnja gvožđa i koksa. Crna Gora proizvodi oko 1.8 miliona tona uglja godišnje. Ugalj je jedini energetski resurs koji se eksploatiše u Crnoj Gori i pretežno (oko 90%) koristi za proizvodnju energije.

Imajući u vidu da u Crnoj Gori ne postoji poseban istraživački fond za ugalj i čelik, istraživanja se obavljaju na Univerzitetu Crne Gore – Metalurško-tehnološkom fakultetu.

Članovi 185 i 187 – inicijativa

Crna Gora prepoznaje značaj učešća u zajedničkim inicijativama u istraživanju, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Učestvovala je već u 6 projekata, poput SEE-ERA.NET (2007-2009) ili SEERA-NET.PLUS (2010-2012), koji su finansirani kroz FP7 program.

Crna Gora je potvrdila svoje opredjeljenje za dalje jačanje zajedničkog programiranja kroz povećanje javno-privatnih partnerstava i veće uključivanje biznis sektora. Crna Gora je iskazala svoj interes za Eurstar projekte, čiji je cilj stimulisanje istraživanja u razvijenim i visoko tehnološkim malim i srednjim preduzeća.

III. PROCJENA STEPENA USKLAĐENOSTI I SPOSOBNOSTI IMPLEMENTACIJE

Crna Gora je generalno postigla dobar nivo usklađenosti s pravnom tekovinom EU i sposobnosti da je implementira. U cilju pripreme za potpunu primjenu pravne tekovine, Crna Gora treba da obezbjedi kontinuiranu i adekvatnu dostupnost budžetskih sredstava, kao i dalju podršku naučnoistraživačkim i privrednim subjektima u naučnoistraživačkim projektima. Takođe, Crna Gora treba da preduzme dalje mjere kako bi povećala i unaprijedila naučnoistraživačku infrastrukturu i obezbjedila koordinirane i koherentne akcije u različitim oblastima „Inovativne unije“, uključujući Evropski istraživački prostor (ERA).

III.a. Istraživačka i inovativna politika

Institucionalni okvir

Crna Gora je svjesna važnosti pripreme i implementacije Strategije naučnoistraživačke djelatnosti u cilju jačanja nacionalnih istraživačkih kapaciteta, jačanja konkurentnosti i postizanja društva zasnovanog na znanju. Ministarstvo nauke nadležno je za politiku, finansiranje i usvajanje zakona i podzakonskih aktata u oblasti nauke i istraživanja, uzimajući u obzir opšti institucionalni okvir i mišljenja koja daje Savjet za naučnoistraživačku djelatnost.

Nacionalna Strategija naučnoistraživačke djelatnosti je usvojena, sadrži nekoliko aktivnosti koje su već u potpunosti usklađene sa aktivnostima i ciljevima EU u nauci i inovacijama. U slučaju da se utvrde novi prioriteti i ukaže potreba za dodatnim usklađivanjem, Strategija može biti izmijenjena.

Nacionalno finansiranje

Strategija finansiranja naučnoistraživačke djelatnosti usklađena je sa EU ciljevima. Neke reforme su neophodne kako bi se povećao stepen konkurentnog ulaganja i objedinili istraživački naponi u cilju stvaranja veće kritične mase i podrške na regionalnom i evropskom nivou o pitanjima u oblasti istraživanja i razvoja, koja su od zajedničkih interesa za Crnu Goru i EU, kao što su klimatske promjene u cilju rješavanja globalnih izazova. Ovo je posebno važno za pripremu učešća u sljedećem Okvirnom programu EU za istraživanja „Horizont 2020“ (2014-2020).

Međunarodna naučna i tehnološka saradnja

Crna Gora je dostavila kopije svih međunarodnih sporazuma o naučnoj i tehnološkoj saradnji i izrazila je interes da preduzme mjere u skladu sa Strategijom EU o međunarodnoj saradnji, u cilju većeg strateškog angažovanja u naučnoj i inovativnoj saradnji sa trećim državama i boljem partnerstvu sa EU i zemljama članicama.

III.b. Okvirni programi

EU okvirni programi

Kao zemlja koja od januara 2008. godine ima status pridružene zemlje u FP7 programu, Crna Gora je stekla dobro znanje koje se odnosi na saradnju u istraživanju i inovacijama u okviru Okvirnog programa EU za istraživanje i razvila je dobar administrativni kapacitet, koji joj omogućava da u potpunosti iskoristi saradnju i mogućnosti povezivanja u okviru Programa. Neophodno je uložiti dodatne napore kako bi se povećala naučna izvrsnost uopšte, povećalo učešće malih i srednjih preduzeća u istraživačko-inovativnom lancu i pojačala izgradnja ljudskih resursa u cilju bolje uspješnosti u programu „Ljudi“ (Marija Kiri akcije).

Okvirni program EURATOM

Crna Gora je pokazala da sprovodi određene aktivnosti i da ima potencijal u oblasti nuklearnih istraživanja, kao i da je zainteresovana za učešće u mogućnostima saradnje u istraživanjima, koje se pružaju kroz Okvirni program EURATOM, a koji će poslužiti kao priprema za punopravno učešće nakon pristupanja.

Saradnja sa Udruženim istraživačkim centrom (JRC)

Crna Gora od 2008. godine učestvuje kao posmatrač u Upravnom odboru JRC-ija. Njeno učešće na radionicama i broj prijava za radna mjesta u okviru JRC-ija (pozicije zaiskusne nacionalne eksperte i korisnike grantova) se povećao počev od 2012. godine.

Etička pravila

Neke reforme provjere usklađenosti sa etičkim standardima biće neophodne kako bi se još više uskladile sa ciljevima EU vezane za obezbjeđenje objektivne revizije etičkih pravila, nezavisno od naučne revizije naučnoistraživačkih projekata.

III.c. Inovativna Unija i Evropski istraživački prostor

Crna Gora je preduzela aktivnosti na svim značajnijim sadržajima u okviru Evropskog istraživačkog prostora. Dodatni naponi su neophodni za sporođenje i praćenje predviđenih akcionih planova, posebno onih koji se odnose na mobilnost istraživača, identifikovanje istraživačke infrastrukture, rodnu ravnopravnost i realizaciju bioekonomije.

Aktivnosti na postizanju cilja od 3% ulaganja

Crna Gora treba da prilagodi svoju strategiju, postavi realne ciljeve i preduzme konkretne mjere u cilju povećanja nivoa ulaganja u istraživanje i razvoj, koji je još uvijek umjereno nizak i zahtijeva više napora za postizanje zacrtanog nacionalnog cilja od 1.4% ulaganja do 2016. godine. Privatni sektor bi posebno trebalo da uloži ove dodatne napore, imajući u vidu da je njegov nivo ulaganja u istraživanje i razvoj veoma ograničen. Crna Gora je najavila da će do kraja 2012. godine izmjeniti Strategiju naučnoistraživačke djelatnosti na srednji rok, kako bi ponovo razmotrila neophodne mjere za povećanje nivoa ulaganja u istraživanje i razvoj.

Crna Gora je svjesna potrebe poboljšanja statistike, kako bi bila u mogućnosti da pribavi pouzdane podatke i prati realizaciju nacionalnih ciljeva. Iz tog razloga, unapređivanje statistike u istraživanju i razvoju prepoznato je kao jedan od prioriteta MONSTAT-a, koji je od 2012. godine uključen u Nacionalni program za podršku kroz Instrument za pred-pristupnu pomoć (IPA), koji će biti realizovan u periodu 2013-2014.

Aktivnosti koje se odnose na mobilnost istraživača

Kao član Upravljačke grupe za ljudske resurse i mobilnost (SGHRM) i Strateške grupe za ljudske resurse (SGHR), Crna Gora redovno prati rad EU na izgradnji ljudskih kapaciteta. Od 2010. godine, usvojila je dva akciona plana koja se odnose na mobilnost i povećanje broja istraživača.

Crna Gora treba da nastavi sa aktivnostima koje se odnose na dijasporu, kako bi adekvatno pozabavila pitanjem odliva mozgova i njihove cirkulacije.

Euraxess portal dobro funkcioniše i činjenica da su sva tri univerziteta u Crnoj Gori pristupila Povelji i Kodeksu ponašanja pri zapošljavanju istraživača, svjedoči o njihovoj posvećenosti aktivnostima i vrijednostima EU u oblasti mobilnosti istraživača.

Istraživačka infrastruktura

Crna Gora je započela mapiranje istraživačke infrastrukture u prioritetnim oblastima i izrazila je spremnost za unapređivanjem ovog procesa, u skladu sa standardima ESFRI na nivou EU.

Aktivnosti koje se odnose na „Nauku u društvu“

Crna Gora je svjesna značajna nauke u društvu i izradila je nekoliko posebnih programa za promociju nauke u školama, ustanovama visokog obrazovanja i profesionalnim sredinama. Kada je u pitanju rodna ravnopravnost, Crna Gora je jedna od rijetkih država Evrope koja je već postigla ravnomjernu zastupljenost žena i muškaraca u nauci i istraživanju. Neophodno je uložiti dodatne napore za promociju zapošljavanja žena na rukovodećim pozicijama.

Aktivnosti koje se odnose na „Inovativnu uniju“

Crna Gora aktivno razmatra okvirne uslove kako bi doprinijela „Inovativnoj uniji“ i nastaviće sa već preduzetim aktivnostima u tom smislu. U Crnoj Gori postoji vaučerska šema za inovacije i podrška osnivanju start-up preduzećima.

Transfer znanja i prava intelektualne svojine

Crna Gora je usvojila zakonodavstvo koje se odnosi na prava intelektualne svojine. Potrebno je povećati svijest i znanje o značaju zaštite istraživačkih i inovativnih rezultata.

Bioekonomska i poljoprivredna istraživanja

Bioekonomska i poljoprivredna istraživanja su već prepoznata kao jedan od prioriteta istraživanja u Crnoj Gori. Imajući ovo u vidu, Crna Gora je u potpunosti spremna da doprinese ciljevima EU u pogledu bioekonomske i poljoprivredne istraživačke agende. Pored toga, Crna Gora već učestvuje u svojstvu posmatrača u Stalnom odboru za poljoprivredna istraživanja (SCAR).

Evropski istraživački fond za uglj i čelik (RFSC)

Samo države članice imaju pravo učešća u RFSC-u. Crna Gora je pokazala da ima potencijal da učestvuje u istraživačkim aktivnostima za oblasti uglja i čelika kroz RFSC. Kako bi Crnoj Gori omogućili da se bolje upozna sa istraživanjima kroz ovaj fond, pozvana je da predloži eksperte za evaluaciju projektnih prijedloga za poziv, koji će RFSC objaviti u 2013. godini.

Članovi 185 i 187 - zajedničke inicijative

Crna Gora još uvijek formalno ne učestvuje u inicijativama i aktivnostima iz člana 185 i člana 187, ali pokazuje zainteresovanost za povećanje istraživačkih napora da se uključi u zajedničke inicijative u oblastima koje su od strateške važnosti za Crnu Goru. Međutim, imajući u vidu da je Crna Gora već učestvovala u šest SEE-ERA. NET projekata u okviru FP6 programa, već ima dobro iskustvo u zajedničkom programiranju i finansiranju naučnoistraživačkih projekata u oblastima od zajedničkog interesa na regionalnom nivou (države Jugoistočne Evrope).

IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Imajući u vidu gore navedeno, posebno zaključke u dijelu III ovog Izvještaja, može se smatrati da je Crna Gora dovoljno pripremljena u ovoj fazi za pregovore u ovom Poglavlju. Stoga, Evropska komisija preporučuje otvaranje pregovora o pristupanju sa Crnom Gorom u Poglavlju 25 – Nauka i istraživanje.